

QUAN NIỆM HỒ CHÍ MINH VỀ PHÊ BÌNH CHO ĐÚNG TRONG TÁC PHẨM "SỬA ĐỔI LỖI LÀM VIỆC"

PHÙNG BÍCH NHƯ* - ĐẶNG CÔNG THÀNH**

Tóm tắt: Tư tưởng Chủ tịch Hồ Chí Minh về phê bình cho đúng trong tác phẩm "Sửa đổi lỗi làm việc" không chỉ có giá trị lý luận, mà còn có giá trị thực tiễn to lớn trong công tác xây dựng Đảng hiện nay, nhất là khi cuộc "đấu tranh ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong nội bộ" theo tinh thần Nghị quyết Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII về tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng đang gặp nhiều khó khăn, phức tạp.

Từ khóa: Phê bình cho đúng; phê bình; tự phê bình; tác phẩm Sửa đổi lỗi làm việc; Hồ Chí Minh.

Trong khi cuộc kháng chiến chống Pháp của quân và dân ta đang diễn ra vô cùng gay go và quyết liệt, tháng 10/1947, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết tác phẩm "Sửa đổi lỗi làm việc". Trong đó, tư tưởng đặc sắc, nổi bật của Người về tự phê bình và phê bình là "phê bình cho đúng" để "trị bệnh cứu người".

"Sửa đổi lỗi làm việc" là một tác phẩm có giá trị rất lớn về nhiều mặt, trong đó tự phê bình và phê bình là nội dung xuyên suốt. Tư tưởng nổi bật của Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình thể hiện trong tác phẩm này là "phê bình cho đúng" để "trị bệnh cứu người", vì sự tiến bộ của đội ngũ cán bộ, đảng viên và sự trưởng thành lớn mạnh của Đảng ta. Là một đảng viên và trên cương vị lãnh tụ cao nhất của Đảng, Hồ Chí Minh thấy rõ những thiếu sót, khuyết điểm ở một bộ phận cán bộ, đảng viên trong bối cảnh Đảng cầm quyền chưa được bao lâu, trong lúc đó sự nghiệp kháng chiến và kiến quốc của đất nước đang đứng trước những khó khăn, thử thách khốc liệt. Để thực hiện thắng lợi nhiệm vụ cách mạng, Hồ Chí Minh đã

kiên quyết chỉ rõ những khuyết điểm của Đảng cũng như của đảng viên, cán bộ, đồng thời, đặt vấn đề phải tiến hành tự phê bình và phê bình cho đúng.

Vì sao phải tự phê bình, phê bình?

Trước những ý kiến cho rằng, tiến hành tự phê bình và phê bình là vô hình trung vạch rõ khuyết điểm của Đảng, của Chính phủ, của mình cũng như đồng chí mình, như vậy kẻ địch sẽ lợi dụng để phá hoại Đảng, Hồ Chí Minh lập luận: Làm người khó ai tránh khỏi lỗi lầm, thiếu sót. Đảng ta là một tổ chức chính trị tiên phong của giai cấp công nhân, tập hợp những chiến sĩ trung kiên, thông minh, dũng cảm..., nhưng Đảng cũng từ trong xã hội mà ra, không phải "trên trời rơi xuống" nên không tránh khỏi khuyết điểm, thiếu sót. Người chỉ ra nhiều lý do khách quan, chủ quan dẫn tới nhiều thiếu sót, khuyết điểm, thậm chí sai lầm của cán bộ, đảng viên. Điều đó là lẽ bình thường, quan trọng là thái độ của những người cộng sản ra sao trước những lỗi lầm mắc phải. Nếu "sợ mất uy tín và thể diện", không quyết tâm sửa chữa sai lầm, khuyết điểm, đó là điều bất bình thường. Người khẳng định: "một Đảng mà giấu giếm khuyết điểm của mình là một Đảng

* Học viện Chính trị Công an nhân dân.

** Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng.

hông. Một Đảng có gan thừa nhận khuyết điểm của mình, vạch rõ những cái đó, vì đâu mà có khuyết điểm đó, xét rõ hoàn cảnh sinh ra khuyết điểm đó, rồi tìm kiếm mọi cách để sửa chữa khuyết điểm đó. Như thế là một Đảng tiến bộ, mạnh dạn, chắc chắn, chân chính⁽¹⁾. Hồ Chí Minh chỉ rõ: Khuyết điểm cũng như chứng bệnh. Phê bình thì giống như uống thuốc. Nếu sợ phê bình thì cũng khác nào là có bệnh mà giấu bệnh, không dám uống thuốc. Như vậy thì bệnh tình lại càng nặng thêm, không chết “cũng la lét quả dưa”. Do vậy, đối với đảng viên, cán bộ mà “nể nang không phê bình, để cho đồng chí mình cứ sa vào lầm lỗi, đến nỗi hỏng việc. Thế thì khác nào thấy đồng chí mình ốm, mà không chữa cho họ. Nể nang mình, không dám tự phê bình, để cho khuyết điểm của mình chừa chất lại. Thế thì khác nào mình tự bỏ thuốc độc cho mình!”⁽²⁾.

Đặt vấn đề như vậy, rõ ràng Hồ Chí Minh không “siêu nhân hoá” con người cán bộ, đảng viên mà xét họ trong môi trường sống cụ thể và nêu quan điểm tự phê bình và phê bình chính là thang thuốc rất có hiệu nghiệm để tẩy trừ những khuyết điểm, thiếu sót của cán bộ, đảng viên, nhằm làm cho họ sống cao đẹp hơn, phục vụ cho nhân dân được nhiều hơn.

Trong tác phẩm, Người cũng chỉ rõ: “Mỗi cán bộ, mỗi đảng viên, mỗi ngày phải tự kiểm điểm, tự phê bình, tự sửa chữa như mỗi ngày phải rửa mặt. Được như thế thì trong Đảng sẽ không có bệnh mà Đảng sẽ mạnh khoẻ vô cùng”⁽³⁾.

Đặc biệt, Người cảnh báo hiện tượng cấp trên, cấp dưới tách biệt nhau. Quần chúng xa rời Đảng. Các đảng viên và các cán bộ dù có ý kiến cũng “không dám nói”, dù muốn phê bình cũng sợ, không dám phê bình vì “họ nghĩ nói ra cấp trên cũng không nghe, không xét, có khi lại bị “trù” là

khác”⁽⁴⁾. Còn quần chúng họ không dám nói ra để trong lòng, rồi sinh uất ức dẫn đến “không nói trước mặt, chỉ nói sau lưng” hoặc “thậm thà, thậm thụt” và hàng loạt thói xấu khác. Vì vậy, mọi người phải tự phê bình ráo riết, mạnh dạn nêu lên những ưu điểm và vạch ra những khuyết điểm của mình; cố gắng sửa chữa và lấy lòng thân ái, lòng thành thật mà phê bình đồng chí mình. Người cũng chỉ ra rằng: Những người phê bình người khác mà không phải vì Đảng, không phải vì tiến bộ, không phải vì công việc thì đó chỉ là những người công kích cá nhân, cãi bướng, trả thù, tiểu khí. Theo Người, khi phê bình người khác phải biết cách, phải khéo léo, phải sáng suốt để người bị phê bình nhận ra khuyết điểm của mình và tự sửa chữa. Đồng thời, bên cạnh chỉ rõ những khuyết điểm cũng phải nêu lên những ưu điểm để vừa sửa chữa cho nhau, vừa khuyến khích nhau. Mục đích là cho mọi người học tập ưu điểm của nhau và giúp nhau khắc phục những hạn chế.

Phê bình cho đúng.

Để phê bình và tự phê bình đạt được kết quả mong muốn, điều có ý nghĩa then chốt là phải “phê bình cho đúng”. Phê bình cho đúng chẳng những không làm giảm thể diện, uy tín của người bị phê bình, trái lại, còn làm cho sức mạnh, uy tín của Đảng và cán bộ, đảng viên tăng lên. Muốn phê bình cho đúng, trước hết phải xác định đúng mục đích và đối tượng phê bình. Phê bình cốt là để giúp nhau sửa chữa khuyết điểm, làm việc cho tốt hơn, tạo ra sự đoàn kết, thống nhất nội bộ. Phê bình mình cũng như phê bình người khác không phải là dịp để công kích lẫn nhau, nói xấu và bôi nhọ danh dự của nhau. Bản thân mình khi phê bình người khác không phải là soi mói, “bới lông tìm vết” của đồng chí mình để tìm cơ hội “hạ bệ” lẫn nhau. Người chỉ rõ, cần phải tránh triệt để hiện tượng: “Khi phê bình ai, không phải vì Đảng, không phải vì tiến bộ, không phải vì công việc, mà chỉ công kích cá nhân, cãi bướng, trả thù, tiểu

1 - Hồ Chí Minh, Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 301.

2 - Hồ Chí Minh, Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 301.

3 - Hồ Chí Minh, Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 279.

4 - Hồ Chí Minh, Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 283.

khí⁽⁵⁾. Người xác định đối tượng cần phê bình là công việc chứ không phải phê bình người. Những việc làm sai trái, những suy nghĩ lệch lạc, sai lầm, khuyết điểm dù đó là của cá nhân hay của tổ chức, dù đó là đảng viên bình thường hay là cán bộ cấp cao đều phải được phê bình một cách kiên quyết và “phải lập tức sửa chữa”. Người nhấn mạnh: Đối với cơ quan lãnh đạo cũng như đảng viên giữ cương vị lãnh đạo trong các cơ quan Đảng, Nhà nước, đoàn thể phải hết sức gương mẫu trong việc thực hiện tự phê bình và phê bình, tuyệt đối không được “phùng mang trợn mắt” làm thui chột tinh thần của đảng viên, quần chúng nhân dân trong đấu tranh phê bình, tự phê bình.

Theo Hồ Chí Minh, có thái độ đúng với những khuyết điểm, thiếu sót và tìm ra phương pháp phê bình thích hợp là điểm có ý nghĩa mấu chốt trong nâng cao hiệu quả của tự phê bình và phê bình trong Đảng. Người cũng nghiêm khắc lên án thái độ, cách xử lý không đúng đắn trước những khuyết điểm, thiếu sót của tổ chức đảng hay cán bộ, đảng viên. Khi có người mắc phải sai lầm, khuyết điểm, thái độ đúng của cán bộ, đảng viên, tổ chức đảng là không “đao to búa lớn”, vội vàng chụp mũ cho họ là “cơ hội chủ nghĩa” rồi đi đến cảnh cáo “khai trừ” một cách áp đặt. Muốn cho họ thành tâm sửa chữa, phải tiến hành giải thích rõ ràng, làm cho họ tự nhận thấy sai sót của mình để vui lòng sửa chữa. Để làm được điều đó, “phải biết cách phê bình sáng suốt, khôn khéo, như chiếu tấm gương cho mọi người soi thấu những khuyết điểm của mình, để tự mình sửa chữa”⁽⁶⁾. Phê bình “khôn khéo” ở đây, theo Hồ Chí Minh, là phải đồng thời vạch rõ ưu điểm và khuyết điểm, tránh dùng những lời mỉa mai, chua cay đâm thọc, không được hữu khuynh “a dua”, “tâng bốc” mà phải phê, tự phê một cách “ráo riết, triệt để, thật thà, không nể nang thêm bớt”.

Sự “khôn khéo” còn thể hiện ở chỗ việc tiến

hành tự phê bình và phê bình phải được đặt trong khuôn khổ của tổ chức, có sự lãnh đạo chặt chẽ. Lãnh đạo, chỉ huy phải khơi dậy được tinh thần dân chủ không chỉ trong Đảng mà cả trong quần chúng nhân dân. Làm như thế mới tránh được hiện tượng đảng viên, cán bộ và quần chúng nhân dân dù có ý kiến cũng không dám nói, không dám đấu tranh phê bình. Người nêu bật kinh nghiệm: “cơ quan nào mà trong lúc khai hội, cấp trên để cho mọi người có gì nói hết, cái đúng thì nghe, cái không đúng thì giải thích, sửa chữa, ở những cơ quan đó mọi người đều hoạt bát mà bệnh “thì thầm thì thảo” cũng hết”⁽⁷⁾.

Hồ Chí Minh yêu cầu: Phê bình phải được tiến hành một cách thường xuyên, liên tục. Làm được như vậy, theo Người: Các sai lầm khuyết điểm sẽ được rửa sạch ngay khi nó mới phôi thai. Còn “Nếu để sai lầm, khuyết điểm trở nên to tát rồi mới đem ra “chỉnh” một lần, thế là “đập” cán bộ. Cán bộ bị “đập”, mất cả lòng tự tin, người hăng hái cũng hoá thành nản chí, từ nản chí đi đến vô dụng”⁽⁸⁾, như thế là không thực hiện đúng mục đích của tự phê bình, phê bình, không vì sự tiến bộ mà còn mất dần cán bộ, đảng viên.

Những ý kiến về phê bình cho đúng của Hồ Chí Minh vừa nói lên tính Đảng, vừa nói lên tính nhân văn, văn hoá của người phê bình. Muốn sửa chữa sai lầm, khuyết điểm đi đến sự tiến bộ thì phải dựa vào lòng tự giác của cán bộ, đảng viên và dùng biện pháp giải thích, thuyết phục. Điều đó là hết sức cần thiết nhưng như thế không có nghĩa là không giải quyết bằng con đường tổ chức. Người cho rằng, lỗi lầm cũng có “việc nhỏ, việc to”, nếu không dùng biện pháp xử phạt thì kỷ luật của Đảng cũng trở nên lỏng lẻo và điều đó cũng là sự mở đường cho bọn cố ý dễ dàng phá hoại Đảng ta. Do vậy, để tự phê bình và phê bình được tăng thêm hiệu quả thì phải kết hợp chặt chẽ với biện pháp tổ chức, soi xét kỹ lưỡng từng

5 - Hồ Chí Minh, Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 5, tr.298.

6 - Hồ Chí Minh, Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 284.

7 - Hồ Chí Minh, Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 284.

8 - Hồ Chí Minh, Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 322.

trường hợp để có hình thức xử lý thích hợp.

Là một chiến sĩ cộng sản tiên phong, dày dạn kinh nghiệm, nhân quan chính trị hết sức nhạy bén, Hồ Chí Minh đã sớm nhìn thấu được nguy cơ của một đảng cầm quyền là dễ vấp phải những sai lầm, khuyết điểm. Người đã chỉ ra một cách cụ thể và đồng thời bốc trúng thang thuốc "trị bệnh" có hiệu quả cao là tiến hành phê bình trong Đảng. Phê bình cho đúng được Hồ Chí Minh luận giải trong tất cả các đề mục của tác phẩm "Sửa đổi lối làm việc" đều toát lên tư tưởng nhân văn, nhân đạo vì tình yêu thương con người, vì sự tiến bộ của mỗi cán bộ, đảng viên. Người cổ vũ và chỉ cho mỗi đảng viên, cán bộ con đường tự giải thoát và giúp nhau giải thoát khỏi mọi chứng bệnh, vượt lên mọi cám dỗ thấp hèn, thực sự là con người mới xã hội chủ nghĩa.

Vận dụng tự phê bình và tư tưởng Hồ Chí Minh về phê bình trong tác phẩm "Sửa đổi lối làm việc", để nâng cao chất lượng tự phê bình và phê bình trong các cơ quan, đơn vị, tổ chức và cá nhân theo tư tưởng Hồ Chí Minh cần phải có những biện pháp cụ thể cả về phía tổ chức, đoàn thể và về phía cá nhân từng con người cán bộ, đảng viên và phải thực thi nghiêm túc những biện pháp đó. Theo đó, biện pháp đẩy mạnh giáo dục nhằm làm cho cán bộ, đảng viên thấm nhuần tư tưởng Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình vẫn phải được coi trọng và đặt lên hàng đầu. Phải kiên quyết đấu tranh khắc phục những biểu hiện sai trái trong phê bình và tự phê bình, nhất là tình trạng mất dân chủ; thiếu thông tin, thông tin không chính xác, kịp thời và thái độ độc đoán, gia trưởng, áp đặt ý kiến cá nhân của người lãnh đạo trong sinh hoạt tự phê bình và phê bình. Xây dựng quy định tự phê bình và phê bình, khắc phục tình trạng né nang, né tránh, ngại va chạm và bảo vệ người thẳng thắn, dám đấu tranh; cấp trên gợi ý kiểm điểm và trực tiếp dự, chỉ đạo ở những nơi có vấn đề phức tạp, nơi có biểu hiện suy thoái, "tự diễn biến", "tự chuyển hóa". Hoàn thiện quy chế đánh giá cán bộ một cách khoa học, phù hợp; quy định lấy phiếu tín nhiệm ở các cấp, các ngành

định kỳ hoặc đột xuất. Đồng thời, tiếp tục bồi dưỡng nâng cao bản lĩnh chính trị, đạo đức cách mạng, trình độ năng lực chuyên môn cho cán bộ, đảng viên, nhất là cho cán bộ, đảng viên giữ chức vụ lãnh đạo, tạo cơ sở nền tảng vững chắc để họ thẳng thắn, thật thà, dũng cảm, có tinh khoa học và giàu tính nhân văn, có văn hoá trong đấu tranh tự phê bình và phê bình.

Các chi bộ cần đổi mới mạnh mẽ nội dung, hình thức sinh hoạt, gắn thực hiện Nghị quyết Trung ương 4 khóa XII về xây dựng, chỉnh đốn Đảng với đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh theo Chỉ thị 05 của Bộ Chính trị; thực hiện nghiêm chế độ tự phê bình và phê bình, để chỉ rõ và ngăn chặn kịp thời những biểu hiện suy thoái, "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong nội bộ. Cấp ủy các cấp, nhất là người đứng đầu cấp ủy, cơ quan, đơn vị thực hiện nghiêm trách nhiệm nêu gương, đi đầu trong đấu tranh, ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái, "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong nội bộ.

Đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng mà trước hết là những người lãnh đạo, chủ trì các cơ quan, đơn vị, địa phương phải lấy tư tưởng Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình chính là một trong những phương pháp tốt nhất để tự rèn luyện, hoàn thiện bản thân.

Hơn bao giờ hết, toàn Đảng, từ Trung ương đến các chi bộ; từ các đồng chí lãnh đạo cấp cao của Đảng, Nhà nước đến mỗi cán bộ, đảng viên vững tin vào Đảng, nêu cao ý chí và hành động, quyết tâm và quyết liệt trong tiến hành phê bình, tự phê bình mà điểm then chốt của nó là "phê bình cho đúng" như Hồ Chí Minh đã chỉ ra cách đây 70 năm trong tác phẩm "Sửa đổi lối làm việc". *Phê bình cho đúng* cũng chính là sự thấm nhuần tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong mỗi chúng ta. *Phê bình cho đúng* trong tư tưởng Hồ Chí Minh cũng luôn mang đậm sắc thái cách mạng, đạo đức và văn minh, mục đích là xây dựng Đảng ta ngày càng trong sạch, vững mạnh, mãi mãi xứng đáng với niềm tự hào và tin yêu của nhân dân. ☒